

La condemna contra les famílies

El nombre de presos d'ETA és avui més alt que mai. L'allunyament del País Basc dels presos, com a conseqüència de política de dispersió aplicada per França i Espanya, fa que les condemnes recaiguin també sobre familiars i amics. Sovint han de recórrer centenars o milers de quilòmetres la setmana per a visitar el parent o conegut empresonat.

En l'actualitat hi ha més de 700 presos d'ETA repartits entre 87 presons espanyoles i franceses. Una xifra molt alta que no s'havia donat mai, ni tan sols en temps de la dictadura franquista. De tots ells, només onze compleixen la seva condemna en centres penitenciaris situats a Euskadi i a Navarra. Pel que fa a la resta, 544, estan tancats a presons de l'estat espanyol allunyades, com a mitjana, 580 quilòmetres del País Basc, mentre que en el cas de 153 més, aquesta distància arriba als 800 quilòmetres perquè estan reclosos a presons de l'estat francès.

La legislació europea i la internacional reconeixen com un dret que els presos puguin complir la condemna en centres pròxims al seu lloc d'origen perquè no perdin el contacte amb la família.

Però en el cas dels presos d'ETA aquest dret no es compleix, i cada setmana gairebé tres mil familiars recorren 809.000 quilòmetres, vint voltes completes a la Terra, per visitar-los. Etxerat, l'organització que aplega els familiars dels presos bascos, denuncia que "els llargs desplaçaments en cotxe, autobús, tren, avió i, fins i tot, en vaixell s'han convertit en una rutina obligada que comporta greus conseqüències econòmiques. La dispersió està planificada perquè es prolongui en el temps. Un fet que, sumat a l'allargament de les condemnes, posa en perill moltes economies familiars, fins al punt de donar-se casos molt greus, d'autèntica subsistència". Ara bé, la dispersió no té sols un cost econòmic, 1.100 euros de mitjana cada mes per família, sinó un cost en vi-

des. Obligats a recórrer llargues distàncies, 16 familiars han mort en accidents de trànsit des del 1982. L'últim nom d'aquesta llista és Karnele Solaguren, de 57 anys, que va perdre la vida el desembre de l'any passat a Sòria, camí d'Alcalà-Meco, on està tancat el seu fill, Ekain Guerra. En el mateix accident, el pare del reclús va quedar ferit de gravetat.

Un "terrorisme d'estat". Per això Etxerat considera que la dispersió és "terrorisme d'estat perquè es tracta d'una política calculada i dissenyada i, per tant, són també calculats aquests assassinats que no reivindica l'estat". A més, els membres d'Etxerat són conscients que "el pròxim pot ser qualsevol de nosaltres, perquè tots els qui ens veiem obligats a fer cada setmana milers de quilòmetres per poder veure els nostres familiars i amics durant 40 minuts, nens, joves, adults i ancians, som objectiu; estem en el centre de la diana de la dispersió".

Mari Carmen és la mare d'Àngel Figuerola, condemnat a 57 anys de presó per pertànyer a ETA. Aquest exactivista, que no té delictes de sang, ja n'ha complert deu, durant els quals ha conegut les presons de Valdemoro, Palència, Langrätz, Alcalà-Meco, Navalcarnero i, l'última, on es troba ara, Còrdova. Quan parlem amb Mari Carmen viatja camí d'Andalusia. El seu cotxe està a punt d'abandonar territori alavès i encara no sap si podrà arribar a Còrdova, perquè el temporal de neu i fred a Castellà-Lleó ha complicat, i molt, la circulació: "Jo ho intento i si no hi puc arri-

Al País Basc les concentracions i manifestacions a favor de l'amnistia o de l'acostament dels presos són contínues.

bar me'n torno a casa i s'ha acabat". Precisament, poca estona després de mantenir aquesta conversa, el cotxe de Mari Carmen va patir un accident. Afortunadament, cap persona va resultar-hi afectada.

Ja anteriorment, la vida dels Figuerola va quedar trasbalsada l'any 1994, arran

de la detenció d'Ángel, però el pitjor encara estava per arribar. El 14 de març del 1997, la família es dirigia a Alcalá-Meco i va patir un accident de cotxe molt greu. L'àvia del reclus, Antxoni Fernández, de 75 anys, no va sobreviure a les ferides i Mari Carmen va estar també molt a prop de la mort. "Jo visc

aquesta situació —explica— amb ràbia perquè la dispersió és una gran injustícia. Els nostres fills estan privats de llibertat, però també es condemna la resta de la família. Estaré amb el meu fill fins a la fi del món perquè el que persegueixen és que es quedin sense amics, sense família, que es quedin sols."

Una política penitenciària que s'impulsa a partir del 1989

Les presons espanyoles es buiden de reclusos d'ETA al desembre del 1977, gràcies a l'amnistia decretada pel Govern espanyol aquell mateix any. Però aquesta situació no durarà gaire; setmanes més tard, al gener del 1978 es produeixen noves detencions i una nova fornada d'activistes de l'organització armada tornen als centres penitenciaris. Fins llavors, durant el franquisme i la transició, els presos d'ETA han complert les seves penes a presons situades al País Basc o a les províncies dels voltants. Ara bé, aquesta situació comença a canviar dies després del referèndum de la Constitució espanyola, celebrat el 6 desembre de 1978, quan un grup de bascos són traslladats, de manera inesperada, a Sòria. El Consell General Basc, l'òrgan preautonòmic, presidit pel socialista Ramón Rubial, eleva la seva protesta a Madrid, que és menyspreada: "Un cop més els poders centrals adopten decisions que comprometen seriosament la normalització ciutadana a Euskal Herria sense consultar els òrgans de govern de la nostra comunitat", va dir. Des del PSOE també, el mateix Felipe González es queixa perquè "la dispersió vulnera els drets humans dels presos bascos, que haurien de ser traslladats a Euskadi. S'ha de respectar els drets humans de tothom,

L'expresident espanyol Felipe González el 1978 considerava que "la dispersió vulnera els drets humans dels presos bascos".

fins i tot dels qui els trepitgen, i entre aquests drets figura que els presos estiguin en la seva pròpia terra i puguin ser visitats pels seus familiars, perquè ells no tenen la culpa dels delictes

L'actual directora d'Institucions Penitenciàries del Govern espanyol, Mercedes Gallizo, defensa la política penitenciària de dispersió com una eina més de "la lluita antiterrorista".

Una forma més de lluita antiterrorista. L'actual directora d'Institucions Penitenciàries del Govern espanyol, Mercedes Gallizo, defensa l'actual política penitenciària contra els presos bascos perquè considera la dispersió com "una mesura més dins l'es-

tratègia de la lluita antiterrorista". Unes afirmacions que Mari Carmen prefereix no escoltar: "No em compensa enfadar-me perquè em suposa més malestar i vull estar bé, amb l'ànim positiu. Veure la televisió i sentir aquestes coses m'estressa, i això no m'ajuda gens a mante-

nir la fermesa, perquè el meu fill encara continua allí."

Entre els presos, la dispersió també ha provocat víctimes, en total 19. La més recent, la d'Oihane Errazkin, qui va suïcidar-se el juliol de l'any passat. Aquesta donostiarra es va penjar a la seva cel·la de la presó parisenca de Fleury-Mérogis. A través d'un comunicat, ETA assegurava que "a Oihane l'han assassinat, és morta a conseqüència de la política penitenciària assassina", i afegia que la dispersió "ha fracassat en els seus objectius; ha estat derrotada per la dignitat i lluita del Col·lectiu de Presos Polítics Bascos".

Aquesta denominació no és acceptada per les administracions espanyola i francesa, que no donen cap estatus especial als reclusos d'ETA, no els consideren presos polítics sinó presos comuns. Entre els objectius d'Etixerat, al marge de reivindicar el seu acostament a les presons basques, també demana que es reconegui el seu caràcter polític: "No són delinqüents comuns. Es podrà estar o no d'acord amb el que han fet, però en absolut són delinqüents; són militants polítics. Per últim, entenem que han de participar en la resolució d'aquest conflicte".

*Daniel Gómez
(Bilbao)*

que han comès els seus fills." Però el Govern de la UCD insisteix en aquesta via i, al juny del 1981, trasllada en bloc 119 reclusos d'ETA de la presó madrilenya de Carabanchel a la del Puerto de Santa María, a Cadis, i els allunya encara més d'Euskadi.

Al 1983, un any després de l'arribada del PSOE al Govern espanyol, Felipe González no canvia aquesta política penitenciària sinó que incrementa els desplaçaments dels presos bascos, fet que provoca les crítiques del lehendakari Carlos Garaikoetxea: "Em sembla particularment desafortunada la decisió de traslladar els presos; no té cap sentit i crisarà encara més els ànims", va dir Garaikoetxea.

Oficialment, la dispersió entesa com una pràctica planificada va començar el 23 de gener de 1987. Aquell dia, 12 presos d'Herrera de la Mancha van ser dispersats als centres d'Osca, Saragossa i Ocana. L'impulsor d'aquesta estratègia va ser el ministre de Justícia socialista Enrique Múgica, i el valencià Antoni Asunción, en tant que director general d'Institucions Penitenciàries, va ser l'encarregat d'aplicar-la. La dispersió havia d'afavorir la reinserció dels presos d'ETA, una mesura que rebutjava la direcció de l'organització basca. Per tant, el

mateix Asunción assegurava: "El que es pretén és deixar en llibertat aquests presos, alliberar-los de les màfies d'ETA i de les Gestores, que optin per decisió pròpia per un camí individual. Que tots aquells que ho desitgin puguin acollir-se a la reinserció individual."

El salt definitiu de la política dissenyada per Múgica es produirà el 1989, poc després de la ruptura de les converses d'Alger entre el Govern espanyol i ETA. A partir d'aquest moment i fins a final d'any, la dispersió ja s'aplica massivament contra el col·lectiu de presos bascos i es manté fins a l'actualitat. Una política penitenciària que el PNB va acceptar i avalar fins a principis dels anys noranta, quan Xabier Arzalluz reconeixia: "El meu partit no té arguments per instar el Govern central que deixi als empresonats portar una vida normal dins del reglament penitenciari". El 1999, en canvi, Arzalluz ja no pensava el mateix i es manifestava pels carrers de Bilbao, al costat d'Arnaldo Otegi, contra l'ús que fa el Govern espanyol dels presos d'ETA "com a moneda de canvi i de xantatge polític", perquè "la dispersió constitueix un abús intolerable. S'ha d'acostar els presos perquè és el seu dret".

D. G.